

Willy MASSIN, *Limburgers in het Vlaams Legioen en de Waffen SS*. Diest 1991 (250 blz. + bijlagen en illustraties).

De historicus Massin houdt zich al geruime tijd bezig met het verleden van Limburg en heeft daarvan in vele publicaties blijk gegeven. Het bovengenoemde boek stijgt echter boven een traditionele streekgeschiedenis uit en wel om meer dan één reden. In de eerste plaats heeft de schrijver het aangedurfd om een onderwerp aan te pakken dat nog altijd zeer gevoelig ligt en dat geldt te meer, wanneer we zien dat hier zeer nauwkeurig wordt nagegaan wie er zich in Limburg gemeld heeft voor dienstneming in de toch wel meest uitgesproken nationaal-socialistische organisatie die er was, de Waffen SS.

Vervolgens heeft Massin dit onderwerp terecht in het brede kader geplaatst van de vlaams-nationale verhoudingen in de provincie Limburg en in Vlaanderen zelf in de jaren 1940-1945. De verhouding tussen de vlaams-nationalistische organisaties onderling en hun betrekkingen tot de Duitse overheden zijn daarbij niet vergeten.

Tenslotte heeft hij aan de studie een sociologische dimensie gegeven door in zijn onderzoek ruime aandacht te schenken aan de maatschappelijke achtergrond van de vrijwilligers.

Allereerst wordt in een vijftal hoofdstukken de werving voor de Waffens SS en het Limburgse aandeel daarin beschreven. Al in mei 1940 had Himmler de Waffen SS opengesteld voor Germaanse volkeren. Vlamingen en Nederlanders konden zich sedertdien melden voor Westland, een onderdeel van de Viking-divisie. Het betekende tegelijk een confrontatie tussen de Algemene SS-Vlaanderen en het VNV. Reeds op 3 juni 1940 had Staf de Clercq het VNV de collaboratie ingestuurd in de hoop als enige vertegenwoordiger van Vlaanderen met de Duitsers te kunnen onderhandelen. Dit werd een mislukking. De Duitsers hielden het VNV aan de lijn en de zuiver nationaal-socialistische Groot-Duitse elementen vertegenwoordigd in de Algemene SS-Vlaanderen en in DeVlag trokken aan het langste eind.

Niettemin, of juist daarom des te ijveriger, spande ook het VNV zich in om, zeker vanaf april 1941, te werven voor de Waffen SS. De Duitse aanval op de Sovjet-Unie gaf nieuwe mogelijkheden voor een intensieve ook in rooms-katholieke middens aanslaande campagne tegen 'het verbeestend communisme'. In augustus 1941 was er zelfs sprake van de oprichting van een Vlaams Legioen binnen de Waffen SS. Maar van de afspraak 'die flämische Legion ist eine flämische Angelegenheit. Ihre Führung ist flämisch', is niets in huis gekomen. Integendeel, er was eerder sprake van bittere teleurstelling onder de idealistisch ingestelde Vlaamse vrijwilligers. Zij werden vaak bespot om hun godsdienstige gevoelens en praktijken en hun werd een Vlaams officierenkorps onthouden. De klachten bereikten ook de VNV-leiding, maar deze was machteloos. Eerst in augustus 1943 beëindigde Elias de werving vanuit het VNV

voor de Waffen SS en andere organisaties die tot verduitsing zouden leiden. Het kwaad was echter al geschied.

Massin heeft de politieke machtsstrijd op, laten we zeggen, Brussels en lokaal Limburgs niveau helder weergegeven. Daarnaast kunnen we vrij nauwkeurig volgen wie er in die jaren zich hebben gemeld en hoe het hun in de Waffen SS is vergaan. In totaal — exacte getallen zijn toch moeilijk te geven — hebben zich vanuit Limburg ongeveer 530 mannen gemeld in het tijdvak februari 1941 - september 1944, ongeveer 10 % van het totaal dat zich in die periode in Vlaanderen gemeld heeft. Met Bruno de Wever schat Massin voor de periode tot september 1944 het aantal meldingen op 6000. Voor de periode na september 1944 zouden er nog ongeveer 4000 bij komen, die overigens niet allemaal bij de Waffen SS terecht kwamen.

In het tweede gedeelte gaat Massin diep in op de beweegredenen om dienst te nemen in de Waffen SS. Van groot belang zijn hiervoor de collaboratiedossiers die voor het Auditoraat-Generaal van het Militair Gerechtshof zijn opgesteld. Uit deze verhoren en uit de in beslag genomen persoonlijke papieren van de verdachte vallen veel gegevens te halen. Massin heeft daar goed gebruik van gemaakt en de aanhalingen uit dit materiaal in tekst en noten geven naast allerlei feitelijkheden ook de mensen zelf te zien. Over de motivatie bij de vrijwilligers is Massin kritisch en hij maakt een voorbehoud bij de na de oorlog al snel aangevoerde argumenten als strijd tegen het communisme en/of Vlaamse en Diëtse idealen. Zin voor avontuur, vlucht uit de sleur van saai en zwaar werk (de mijnen), materieel voordeel, persoonlijke problemen en dergelijke hebben ook een grote rol gespeeld. Daarbij komt nog dat het VNV in Limburg niet zo vreselijk fanatiek is geweest en velen er moeite hadden De Clercqs grote stappen te volgen. In Limburg had het vlaams-nationalisme vanouds een weinig vaste positie, al was dat in de jaren dertig wel verbeterd door het samengaan van KVV en VNV. Toch kwamen er, als we de verschillende lichten vrijwilligers volgen, nogal wat aanmeldingen met een VNV-achtergrond binnen. In augustus-november 1941 was dat 50 % van de Limburgse vrijwilligers. Het liep echter terug: in februari-augustus 1942 was het 32,5 %, in oktober 1942 - juli 1943 was het 36,2 % en tenslotte in augustus 1943 — september 1944 was het 27,8 %. Voor deze groep zou gelden, zoals Massin schrijft: 'De afvalligen bij de VNV-ers waren zelden te vinden in Oostfront middens'. (p. 233)

Na lezing bleven er voor mij een paar vragen onbeantwoord. Hoe is er na de oorlog gevonnist? Het ging immers om een duidelijk omschreven misdrijf: in vreemde krijgsdienst treden zonder toestemming van de overheid (de koning). Andere vragen zijn: hoe zijn deze mensen na hun vonnis maatschappelijk terechtgekomen en hoe hebben zij hun psychische trauma's verwerkt?

Maar vooreerst hebben we in Massins werk een degelijke studie over de Limburgse vrijwilligers voor de Waffen SS en een goede basis voor verder onderzoek.

Het boek is te verkrijgen bij de auteur: Bf. 740,- (Ferdinand Allenstr. 16, 3290 Diest, Tel. 013/33 75 14).

P. VAN HEES